

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain muuttamisesta

Johdanto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia. Esityksessä ehdotetaan, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta koskeviin säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen maininta tekojen tekemisestä kohteen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Maininta sukupuolesta teon vaikuttimena lisättäisiin myös julkista kehottamista rikokseen koskevaan oikeushenkilön rangaistusvastuusäännökseen silloin, kun rikos, johon kehoitetaan tai houkutellaan, olisi törkeä kunnianloukkaus tai laiton uhkaus.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman Osallistava ja osallistuva Suomi mukaan rikoslain 6 luvun 5 §:n mukaiseksi koventamisperusteeksi säädetään rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Lisäksi hallitusohjelman mukaan hallituskauden aikana toteutetaan poikkihallinnollisesti toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Turvataan edellä mainittujen rikosten torjuntaan ja selvittämiseen riittävät resurssit sekä osaaminen. Edistetään syrjintä- ja viharikostilanteen systemaattista seurantaa kansallisesti ja kansainvälisesti.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on korostaa sellaisten tekojen moitittavuutta, joiden vaikuttimena on sukupuoleen perustuva viha.

Rikokset kohdistuvat yleensä jommankumman sukupuolen edustajaan. Sukupuoli tai sukupuoli-identiteetti on siten mukana lähes kaikissa rikoksissa, joissa uhri on luonnollinen henkilö. Eräissä erityistilanteissa henkilön ulkoinen ominaisuus kuten sukupuoli voi kuitenkin olla teon ainoa tai voimakkain vaikutin. Ulkoiseen ominaisuuteen kuten sukupuoleen kohdistuva viha teon vaikuttimena saattaa herättää uhrissaan vakavia pelkotiloja. Näkyvä ulkoinen ominaisuus saattaa altistaa hänet rikoksen, esimerkiksi pahoinpitelyn tai vahingonteon, uhriksi toistamiseen.

Rauhaa, kunniaa tai yksityisyyttä loukkaavat rikokset (laiton uhkaus, vainoaminen) ovat erityisen haitallisi, jos niiden kohteeksi joutuminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta muodostuu esteeksi osallistua julkiseen keskusteluun tai tietyn aiheiden käsittelyyn julkisuudessa (niin sanottu chilling effect). Esityksen tavoitteena on tältä osin

hallitusohjelman mukaisesti puuttua nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä.

Rikoslaki on sukupuolineutraali laki eikä miesten ja naisten asettamiseen eri asemaan mainituissa laissa ole perusteita. Teko on lähtökohtaisesti yhtä moitittava siitä riippumatta, kohdistuuko se mieheen tai naiseen. Jaksossa 2.1 mainittujen selvitysten valossa sellaisen häirinnän, uhkailun tai yksityisyyttä loukkaavien tekojen kohteena, joiden törkeimmillään voidaan arvioida osoittavan sukupuoleen kohdistuvaa vihaa, ovat kuitenkin käytännössä naiset miehiä useammin.

Tavoitteena on myös korostaa yhteisöjen vastuuta valvoa ja estää edellä mainittuja rikoksia toimintansa piirissä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse. Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Lausuntoja voivat antaa muutkin kuin jakelussa mainitut. Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Oikeusministeriö ei maksa palkkiota pyydetyistä ja annetuista lausunnoista.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan oikeusministeriölle viimeistään 1.10.2020.

Valmistelijat

Lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, lana.andersson@om.fi, puh. 050 3746297.

Liitteet:

[Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain muuttamisesta.docx](#)

[Hallituksen esityksen ruotsinkielinen tiivistelmä.docx](#)

Jakelu:

Amnesty International Suomen osasto
Dosentti Riitta Ollila, Jyväskylän yliopisto
Dosentti Riku Neuvonen, Helsingin yliopisto
DreamWear Club
Eduskunnan oikeusasiamies

Elinkeinoelämän keskusliitto ry
Etelä-Suomen syyttäjäalue
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin poliisilaitos
Itä-Suomen poliisilaitos
Itä-Suomen syyttäjäalue
Julkisen sanan neuvosto
Julkiset Oikeusavustajat ry
Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI)
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus (varataan tilaisuus lausua)
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Liikenne- ja viestintäministeriö
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Suomen syyttäjäalue
Media-liitto ry
Miesjärjestöjen keskusliitto ry
Miessakit ry
Naisasialiitto Unioni
Naisjärjestöjen keskusliitto ry
Naisjärjestöt yhteistyössä ry
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry
Opetus- ja kulttuuriministeriö
OTT, yliopistonlehtori Tatu Hyttinen, Turun yliopisto
Oulun kärjäoikeus
Pohjois-Suomen syyttäjäalue
Poliisihallitus
Professori Kimmo Nuotio, Helsingin yliopisto
Professori Matti Tolvanen, Itä-Suomen yliopisto
Professori Päivi Korpisaari, Helsingin yliopisto
Seta ry
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Asianajajaliitto ry
Suomen Journalistiliitto
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen poliisijärjestöjen liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen tuomariliitto ry
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
Tasa-arvovaltuutettu
Trasek ry
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus
Työ- ja elinkeinoministeriö
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen kärjäoikeus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Matikkala Jussi
OM

Andersson Lena
OM